kenység általi tanulás fejlett információtechnikai eszközökkel elősegítheti a metakognitív készségek kifejlődését, vagyis a gondolkodási, tanulási, emlékezési, diagnóziskészítő, stb. technikák, készségek javulását. Ennek természetesen előfeltétele, hogy ezeket a hatékony eszközöket valóságos problémák megoldásához használjuk fel, ne mesterséges problémák generálásához, amint ez manapság történik.

A jelenleg használatos oktatóprogramok az ismertetett modell első két fázisára szoktak koncentrálni. A harmadik fázist szubjektív jellege miatt nem lehet direkt módon beépíteni a szoftverbe. A harmadik fázis sikeressége a tanulási környezeten áll vagy bukik, amelyet persze az oktatószoftver – ha a harmadik fázisra is gondolva fejlesztették – előnyösen befolyásolhat.

Az információtechnikai eszközöket tehát nem oktató masináknak kell felfogni, hanem olyan, a tanulók által kontrolált, nagyteljesítményű eszközöknek, amelyek a személyes tudás létrejöttét támogatják. Ebben a felfogásban a fejlett technika csupán egy aspektusa a tanítás–tanulás teljes társadalmi környezetének. Nem egyre fejlettebb technikára, egyre intenzívebb használatra kell törekednünk, hanem a társadalmi környezetet kell újragondolnunk és megújítanunk, amelyben az oktatási folyamat végbemegy.

Az új technológiák két oldalról tágítják az oktatási lehetőségek kereteit. Felduzzasztják a diákok számára hozzáférhető információ tömegét, továbbá a szellemi gazdagodást is elősegítő gyakorlati tevékenységek eszközéül szolgálnak. Ha átgondolatlanul alkalmazzuk őket, akkor akár ronthatják is az iskolai munka hatékonyságát. A helyes oktatásfilozófia most az, hogy izolált diákhallgatókkal megtöltött iskolai előadótermeinket az aktív együttműködés laboratóriumaivá alakítsuk át. A jelen kihívása azt kikutatni, hogy az információs technológiát hogyan lehet a szükséges változások szolgálatába állítani.

MÁRTONFI GYÖRGY

Egy 12 (10+2 vagy 11+1) évfolyamos általános és szakképző iskola modellvariánsainak kifejlesztése

Mióta csak pedagógiával foglalkozom, különösen izgatnak az iskola társadalmi funkciói, ezeken belül is elsősorban az ún. szelekciós funkció. Tevékenységem során mind a pedagógiai gyakorlatban mind az elméletben az a meggyőződés vezetett, hogy az iskolát minden gyerek számára olyan eszközzé kell és lehet tenni, amelynek révén felfedezheti és kifejlesztheti képességeit.

Van ebben a meggyőződésben némi utópia, főleg, ha meg sem kíséreljük olyan iskolaformák és képzési szerkezetek gyakorlati kimunkálását, amelyek legalább törekvéseikben és megoldásaikban követik az iskolai esélyegyenlőség vezérlő gondolatát, ha nem is tudják e vezéreszme tökéletes megvalósítását eredményként elkönyvelni. Mert persze, hogy nem biztosíthat az iskola önmagában egyenlő esélyeket ott, ahol a társadalom erősen rétegezett, és egyenlőtlenségekre épül. No meg azért sem,

mert természettől fogva sem egyenlők az esélyeink a társadalmi érvényesülésre. De az talán mégsem lehetetlen - gondoltam -, hogy olyan iskolát igyekezzünk csinálni, amelyben ki-ki saját lehetőségeinek csúcsai közelébe juthat.

Ilyenféle iskola létrehozására dolgoztam ki egy modellvariánst. Négy általános iskola szövetkezett arra, hogy megkísérli ezt a koncepciót a gyakorlatban, különböző feltételek között és persze sok részletben eltérő módon megvalósítani.

Az iskolamodell lényege a következő: kidolgozunk egy ún. "trambulin" tantervet. Ez így nem hangzik nagyon tudományosan, de a lényeget jól érzékelteti. Olyan tantervről van szó, amely lehetővé teszi mindenkinek, hogy elrugaszkodjék róla olyan magasra, amilyenre csak tud, és olyan irányba, amilyenbe csak akar. Három ilyen fő irány van: egy elméleti, egy gyakorlati, két elágazással: elméletorientáltabb és gyakorlatorientáltabb változattal, valamilyen szakirányú elkötelezettséggel. Az a bizonyos "trambulin" tanterv azt a közös tudásanyagot tartalmazza, amely ahhoz szükséges, hogy egyik útról - persze hozzáadott erőfeszítésekkel - át lehessen térni a másikra, anélkül, hogy ehhez iskolát kellene változtatni. Arra dolgozunk ki tehát gyakorlati megoldásokat, hogy minél később kelljen fiataloknak a jövőjükre kiható, visszafordíthatatlan döntéseket hozni.

Egyelőre hat tantervkészítő munkacsoportban készülnek a tantervek alapvonalai. Ez a munka egyik, igen jelentős része. Egyidejűleg dolgozunk az iskola belső viszonyrendszerén, röviden szólva azon, milyen is legyen egy ilyen "emberléptékű" iskola. Ami a szerkezeti tagolódást illeti, úgy tervezzük, hogy nálunk az 1. osztály három évig tart majd, és nem is lesznek igazán osztályok a kezdő csoportok, hanem sokkal inkább olyan munkacsoportok, amelyek az egyének hiányosságaihoz és erényeihez, erős oldalaihoz igazított tematikával és tempóval dolgoznak. A 4-6. évfolyam is még az alapozásé, abban az értelemben, hogy még nem látunk neki a tudományokat leképező, az ún. diszciplináris elvre épülő tanításnak, hanem nagy életegységekben és igen változatos, sok egyéni kitérőt lehetővé tevő megismerési folyamatokhoz nyújtunk segítséget. A 7. évfolyamtól egyre több ún. fakultáció vagy egyéni tanítási program épülhet rá a közös tantervre. A 9. évfolyamtól már erősebben szétválnak a képzési utak, egyre nagyobb helyet biztosítva a szakmai jellegnek. A felkínálható variációk nyilván iskolánként különböznek majd.

A tanterv 1-11. évig lineáris. Így megtakaríthatók a felesleges ismétlések. A 11. évfolyam végén némelyek szakmunkásbizonyítványt kapnak, mások, akik eleve az elméletorientáltabb képzési utak valamelyikét választották, tovább tanulnak a 12. évfolyamon, ahol messzemenően egyénített tanulási programokkal készülnek az érettségire - ha még lesz - , illetve a felsőoktatás valamely intézményébe. Az iskolát persze a 10. év végén, a tankötelezettség idejének lejártakor is abba lehet hagyni azzal az állami vizsgával, amelyre ennek az iskolának épp úgy fel kell készítenie, mint bármely más iskolának.

Megválaszolatlan kérdések tömege áll még előttünk. De egyet már tudunk: kezdjük érteni valamennyien, hogy mit is akarunk, és kezdjük megtapasztalni erőinket is, amelyek - úgy látjuk - felfejleszthetők arra a szintre, amelyet egy ekkora feladat megoldása igényel.

Loránd Ferenc